

حملات برون مرزی ایران جستجوی سیاست‌گذاری مناسب

به قلم مایکل نایتز (/fa/experts/maykl-naytz-0/)

۲۱ مارس ۲۰۲۲

همچنین دست‌یافتنی به

/ (English (/policy-analysis/irans-cross-border-strikes-pattern-search-policy

العربية (/ar/policy-analysis/aldrbat-alayranyt-alabrt-llhdwd-nmt-ybth-n-syast-mnasbt/)

درباره نویسنده

مایکل نایتز (/fa/experts/maykl-naytz-0/)

مایکل نایتز هموند جیل و جی برنشتاین در انستیتو واشنگتن و کارشناس امور نظامی و امنیتی عراق، ایران و کشورهای خلیج فارس است. او مقیم بوستون است و یکی از بنیانگذاران پلتفرم «شبه‌نظامیان زیر ذره‌بین» که تحلیل‌های عمیق از تحولات مربوط به شبه‌نظامیان تحت حمایت ایران در عراق و سوریه ارائه می‌کند.

دکتر

تحلیل کوتاه

حمله اخیر به اربیل عراق به یک استراتژی گستاخانه غیرقانونی و خطرناک برای اعمال فشار از طریق حملات موشکی و پهپادی اشاره دارد - رویه‌ای که برای مدت طولانی مهارنشده رها شده است

در ۱۲ مارس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران یک دوجین موشک به اربیل پرتاب کرد که مرکز اقلیم کردستان عراق است. این حمله دولت به دولت که با هیچ تحریکی از طرف مقابل همراه نبود در چشم حقوق بین الملل فرقی با حمله روسیه به اوکراین ندارد. اما بخشی از یک الگوی رو به افزایش در حملات مستقیم موشکی و پهپادی به کشورهای خاورمیانه است که تردیدی نیست که از جانب ایران انجام می‌شود. این حادثه و حوادث دیگر مشابه آن مدت‌هاست در انتظار یک پاسخ هماهنگ بین‌المللی و نیز واکنشی در سیاست عراق است.

حمله اربیل

در ساعت ۱۰:۲۰ دقیقه بامداد به وقت محلی در ۱۳ مارس دوازده موشک بالستیک کوتاه‌برد که به احتمال زیاد از نوع فاتح-۱۱۰ بودند از منطقه‌ی حوالی تبریز در ایران به سمت شهر پرجمعیت اربیل شلیک شد. این موشک‌ها با حمل بیش از ۱۱۰۰ پوند (حدود ۵۰۰ کیلوگرم) مواد منفجره مسافتی حدود ۲۷۵ کیلومتر را طی کردند. بیشتر موشک‌ها دقیقاً به یک ویلای مجلل متعلق به باز کریم اصابت کردند که یک بازرگان شناخته‌شده و مرتبط با رهبران حزب دمکرات کردستان خانواده بارزانی است. دست‌کم یکی از موشک‌ها به ایستگاه تلویزیونی «کردستان ۲۴» اصابت کرد که متعلق به خانواده بارزانی است. خوشبختانه شلیک این موشک‌ها - احتمالاً به دلیل دیروقت بودن ساعت شلیک و/یا هدف‌گیری دقیق خسارت جانی در پی نداشت. با این حال خطر آسیب‌های جانبی بالا بود و ایران با این وجود ریسک پرتاب موشک‌های بزرگ را با برد بلند به سمت این شهر پذیرفت.

بعداً در همان روز یکی از مقام‌های سپاه پاسداران انقلاب اسلامی که نامش برده نشد در گفت‌وگو با خبرگزاری ایرانی تسنیم اذعان داشت که سازمان متبوعش مسئولیت حمله را برعهده گرفته است. سپاه پاسداران و کانال‌های تبلیغاتی وابسته به آن در ایران و عراق طیف وسیعی از توجیهات ارائه دادند. مثلاً شبکه‌های شبه‌نظامی عراقی ادعا کردند که این اقدام تهران به تلافی حمله ۱۴ پهپاد به استان کرمانشاه در تاریخ ۱۴ فوریه صورت گرفت و واقعه‌ی که حاکمیت جمهوری اسلامی اسرائیل را مسئول آن می‌داند در همین

راستا برخی رسانه‌ها نیز ویلای مورد حمله را مقر موساد و اردوگاه آموزشی آن توصیف کردند. حمله موشکی ایران همچنان تنها به فاصله چند روز پس از حمله هوایی هفتم مارس اسرائیل در سوریه انجام شد که طی آن دو فرمانده سپاه کشته شدند. یک روز پس از این حمله سپاه پاسداران تهدید به انتقام‌گیری کرد. ارتباط‌هایی هم بین حمله با قاسم سلیمانی فرمانده فقید نیروی قدس سپاه پاسداران مطرح شده است: زمان محلی حمله اربیل دقیقاً ساعتی بود که مرگ سلیمانی بر اثر حمله آمریکا در ژانویه ۲۰۲۰ اتفاق افتاد و کمی بعد از تولد او که برابر است با ۱۱ ماه مارس.

الگوی حملات برون‌مرزی

حمله اربیل ممکن است بی‌پرواترین حمله موشکی و پهپادی اخیر ایران در منطقه خاورمیانه باشد اما بدون شک اولین حمله نیست. حتی اگر بخواهیم صدها حمله پهپادی و موشکی فرامرزی را کنار بگذاریم که گروه‌های نیابتی و شرکای ایران علیه عربستان سعودی اسرائیل و امارات متحده عربی صورت داده‌اند - که البته کنار گذاشتن آن دیدگاهی اشتباه و گمراه کننده است - شمار حملاتی که مستقیماً و به طور قابل اثبات از مبدا ایران صورت گرفته‌اند به خودی خود نشان‌دهنده یک الگوی رفتاری است:

- **پرتاب موشک‌های بالستیک از طریق حریم هوایی عراق** در ۱۸ ژوئن ۲۰۱۷ و اول اکتبر ۲۰۱۸ ایران در مجموع سیزده موشک بالستیک میان‌برد ذوالفقار یا قیام-۱ را از طریق حریم هوایی غیرنظامی عراق برای هدف قرار دادن داعش در سوریه شلیک کرد. در حمله اکتبر ۲۰۱۸ پهپادهای صاعقه نیز از طریق عراق به پرواز درآوردند. هیچ هشدار یا مقام‌های هوایی مسافربری یا دیگر مقام‌های مسئول در بغداد ابلاغ نشده بود. دست‌کم سه تا از موشک‌ها در خاک عراق سقوط کردند.
- **حمله با موشک فاتح-۱۱۰ به شمال عراق** در هشتم سپتامبر ۲۰۱۸ ایران هفت موشک فاتح-۱۱۰ را از منطقه شهر تبریز به یک پایگاه نیروهای اپوزیسیون ایرانی در شهر کوی‌سنجق در عراق شلیک کرد که در نتیجه آن ۱۸ نفر کشته شدند. گروه شبه‌نظامی کتابت حزب در عراق به نیروهای ایرانی کمک کرد تا از پایگاهی در نزدیکی کرکوک از طریق پهپاد بر عملیات نظارت کنند.
- **سرنگونی یک پهپاد آمریکایی بر فراز آب‌های بین‌المللی** در ۲۰ ژوئن ۲۰۱۹ ایران پهپاد تجسسی «آرکیو-۱۴» ای‌گلوبال هاک بی‌ای‌ام‌اس‌دی را در خلیج عمان سرنگون کرد.
- **حملات موشکی کرور به عربستان سعودی** در ۱۴ سپتامبر ۲۰۱۹ نیروهای ایرانی در شهر اهواز در جنوب ایران دست‌کم سه موشک کرور را به تاسیسات فرآوری نفت بقیق شلیک کردند. علاوه بر این شبه‌نظامیان عراقی به پرتاب ۱۸ پهپاد بال-موتور ایرانی از خاک عراق علیه بقیق و خُریص کمک کردند.
- **حمله موشکی ایران به غرب و شمال عراق** در هفتم ژانویه ۲۰۲۰ کمی پس از حمله هوایی آمریکا که منجر به کشته شدن سلیمانی شد ایران شانزده موشک بالستیک ذوالفقار و قیام-۱ را به پایگاه عین‌الاسد شلیک کرد که محل استقرار جمعی از نیروهای عراقی و آمریکایی است. یک موشک قیام-۱ دیگر نیز به فرودگاه بین‌المللی اربیل شلیک شد. در آن حملات در مجموع ۱۱۰ مستشار آمریکایی که تحت حفاظت حاکمیت عراق بودند مجروح شدند.

توصیه‌های سیاست‌گذاری

اگرچه هیچ آمریکایی در حمله جدید (به اربیل) مجروح نشده است اما واکنش اساسی از سوی آمریکا و عراق برای بازدارندگی سپاه پاسداران امری حیاتی است. این پاسخ لازم نیست در قالب ضدمحمله‌های بالقوه تشدیدکننده تنش علیه اهداف ایرانی باشد. در این مورد خاص ترکیبی از گام‌های نظامی دفاعی و اقدام دیپلماتیک محکم می‌تواند به تنهایی قوی و کافی باشد. با هر حمله برون‌مرزی ایران که بدون پیامد می‌ماند رژیم درمی‌یابد که می‌تواند آزادانه به تجاوزهای عربان علیه کشورهای همسایه خود در سطح معینی دست بزند. به همین ترتیب شرکای آمریکا هم ممکن است به این نتیجه برسند که مادامی که شهروندان آمریکایی آسیبی ندیده باشند واشنگتن به تهاجم آشکار فرامرزی واکنش نشان نخواهد داد.

در زمانی که غرب قادر به تحمل یک بحران نظامی موازی با بحران کنونی در اوکراین نیست بازدارندگی از ریسک‌پذیری سپاه پاسداران منافع واشنگتن را بیشتر تامین می‌کند. انفعال یا سخنان توخالی آن هم در زمانی که توجه ایالات متحده آمریکا به روسیه است و رقبای متعدد (چین ایران کره شمالی) به تماشای نحوه واکنش آمریکا نشسته‌اند پرریسک‌ترین مسیر ممکن است. انجام تلاش‌های لازم

برای بازدارندگی ایران به مراتب اسان‌تر از مقابله با پیامدهای یک حمله غافلگیرکننده دیگر موشکی یا پهپادی است. بویژه با توجه به خطر احتمالی کشته شدن شمار بالای غیرنظامیان در صورت وقوع یک حمله اشتباه (مثلا حمله به یک هواپیما یا مجتمع آپارتمانی).

اندکی پس از حمله ۱۳ مارس جیک سالیوان مشاور امنیت ملی ایالات متحده اظهار داشت که واشنگتن با کمک دفاعی از عراق در مقابل حملات موشکی ایران حمایت خواهد کرد. پدافند ضد موشکی و ضد پهپادی آمریکا در حال حاضر در فرودگاه بین‌المللی اربیل مستقر است اما زاویه‌شان به سمت تهدیدهای شبه‌نظامیان تحت حمایت ایران در نزدیکی موصل و در جهت جنوب غربی تنظیم شده و کل شهر را پوشش نمی‌دهند. برای مقابله با حملاتی که مستقیماً از ایران صورت می‌گیرد به یک طرح حفاظتی ۳۶۰ درجه‌ای نیاز است.

بدون شک ارائه سامانه‌های بیشتر از زرادخانه موشکی آمریکا که در حال حاضر تحت فشار و کمبود است ممکن است دشوار باشد. بنابراین ممکن است که پاسخ به این حملات به خلاقیتی خارج از چارچوب معمول نیاز داشته باشد. به عنوان مثال مقام‌ها می‌توانند راه را برای استقرار موقت یک سامانه دفاع موشکی که وابسته به ناتو نباشد در اربیل هموار سازند. سامانه‌ای که برای برنامه‌های احتیاطی اوکراین یا تایوان مورد نیاز نباشد (مثلا آتشبارهای پاتریوت قطر یا سامانه‌های موشکی ارتقایافته هاوک که هم‌اکنون در سایر کشورها در حال کار است).

وزارت امور خارجه آمریکا همچنین گفته است که برای «پاسخگو» کردن ایران در قبال این حمله با بغداد همکاری خواهد کرد. در این راستا مسئولان آمریکایی باید با جناح‌های عراقی که درباره واقعه تحقیق می‌کنند - دولت مرکزی حزب دمکرات کردستان و مقتدی صدر رهبر برجسته سیاسی - مشارکت کنند و مدارک اطلاعاتی که شناسایی شلیک موشک‌ها از ایران را ثابت می‌کند به آنان ارائه دهند. عراقی‌ها نیز باید اجازه یابند که از این شواهد برای تقویت شکوائیه در سازمان ملل متحد بهره‌جویند.

در نهایت ایالات متحده آمریکا و شرکای بین‌المللی آن باید بدون سر و صدا عراق را به اخراج ایرج مسجدی سفیر ایران در عراق ترغیب کنند. مسجدی به هیچ وجه یک دیپلمات عادی به شمار نمی‌رود بلکه یک مأمور فعال سپاه پاسداران است و اقدامات او پس از حمله اربیل فراتر از حد و غیر قابل قبول بوده است. در ساعات پس از حمله موشکی او با صدور بیانیه‌ای عراق را به سه حمله دیگر تهدید کرد و یک روز بعد ادعا کرد که حمله ایران تجاوز به حق حاکمیت عراق نبوده است. علاوه بر اخراج او این حق وزارت خارجه عراق است که بخواهد هرگونه سفیر جایگزین در آینده افسر سپاه پاسداران نباشد. به همین ترتیب بغداد و اقلیم کردستان باید بستن موقت کنسولگری ایران در اربیل را که احتمالاً منبع تامین اطلاعات برای حمله بوده است مد نظر قرار دهند.

این واقعیت که تمامی این گام‌ها در هر زمانی که صلاح دیده شود برگشت‌پذیر هستند باید مایه اطمینان خاطر بغداد باشد. در عین حال اخراج دیپلمات‌های ایرانی برای اولین بار حاوی این پیام قدرتمند به ایران است که عراق مایل به انجام اقدامی مستحکم است که شایسته حمایت بین‌المللی است. هنگامی که زمان آن برسد که عراق خواستار حمایت بین‌المللی برای کاهش حملات ارتش ترکیه شود دفاع از حق حاکمیت خود علیه ایران نیز می‌تواند اهرم بغداد را تقویت کند.

مایکل ناپتر هموند برنستاین در *انستیتو واشنگتن و یکی از بنیانگذاران پلتفرم «شبه‌نظامیان زیر ذره‌بین»*

(<https://www.washingtoninstitute.org/policy-analysis/series/militia-spotlight>) در این انستیتو است.

RECOMMENDED

گزارش‌های تفصیلی

(fa/policy-analysis/sh-ryysjmhwr-sh-syast-mywb-dr-qbal-ayran-w-msyr-pysh-rw/)

BRIEF ANALYSIS

Turkey Calls for Recognition of the Taliban's Islamic Emirate

۱۷ مارس ۲۰۲۲

Aaron Y. Zelin

(/policy-analysis/turkey-calls-recognition-talibans-islamic-emirate)

BRIEF ANALYSIS

How Much Would Iran Gain Financially from Returning to the JCPOA?

۱۶ مارس ۲۰۲۲

Katherine Bauer ,
Patrick Clawson

(/policy-analysis/how-much-would-iran-gain-financially-returning-jcpoa)

TOPICS

(fa/policy-analysis/nzamy-w-amnyty/) نظامی و امنیتی

REGIONS & COUNTRIES

(fa/policy-analysis/raq/) عراق

(fa/policy-analysis/ayran/) ایران